

2026-02-12T04:45:05+00:00 • Leestijd 6 - 8 minuten

Het federale rechtssysteem in de VS is na een decennialange rechtse lobby compleet getransformeerd. Veel rechters houden er een oerconservatieve interpretatie van de grondwet op na, waarin presidentiële macht vaak boven grondrechten gaat. Ondertussen heeft het hooggerechtshof in een schimmige noodprocedure een krachtig nieuw wapen gevonden.

Trumps machtsgreep: mede mogelijk gemaakt door het hooggerechtshof

▶ Luisteren

Beluister in de app

Jurist

Jacob VAN DE BEETEN

Animatie door Cliff van Thillo (voor De Correspondent)

Thank you again. Thank you again, I won't forget it'. Met deze woorden richtte de Amerikaanse president Donald Trump zich aan het begin van zijn tweede ambtstermijn tot *Chief*

Justice John Roberts, de voorzitter van het Amerikaanse hoogerechtshof. * Dat deed hij niet voor niets. Onder leiding van diezelfde Roberts verleende het hoogerechtshof Trump namelijk verregaande immuniteit voor zijn rol in de Capitoolbestorming en mislukte staatsgreep op 6 januari 2021. *

Voor het oog van de camera maakte Trump hiermee in één klap duidelijk hoe de verhoudingen liggen. Hoewel het Amerikaanse hoogerechtshof de taak heeft om te controleren of de regering de grondwet respecteert, verwacht Trump dat zelfs de hoogste rechters zich loyaal aan hem opstellen. ▾ Van rechtsstatelijke kernprincipes, zoals juridische onafhankelijkheid en machtenscheiding, moet hij niks hebben. In zijn visie is het hoogerechtshof geen onafhankelijke scheidsrechter, maar een politiek instrument dat simpelweg zijn wil uitvoert.

Erger nog, het hoogerechtshof gaat steeds meer in deze visie mee. Onder Trumps presidentschap oefent het hof nog nauwelijks controle uit op de Amerikaanse regering. Het ontmantelen van het ministerie van Onderwijs, het verbod op trans personen in het leger, het toestaan van etnisch profileren, het ongedaan maken van uitspraken door lagere federale rechters: de regering-Trump vindt keer op keer het hoogerechtshof aan haar zijde. *

‘President Trump wint al 21 zaken voor het Amerikaans hoogerechtshof’, pochte het Witte Huis – en de teller loopt nog altijd op. *

Wie denkt dat de Amerikaanse rechter een stokje zal steken voor Trumps autoritaire machtsgreep, komt bedrogen uit. Integendeel,

het *Supreme Court* speelt er een actieve rol in.

Een conservatieve overname

En dat is geen toeval. Al decennialang zijn conservatieve lobbygroepen als de Federalist Society en de Heritage Foundation bezig het hooggerechtshof naar hun hand te zetten. Dit is onderdeel van een bredere strategie, recent nog vastgelegd in de blauwdruk *Project 2025*, om een zeer rechtse en conservatief-christelijke visie op de Amerikaanse samenleving te verwezenlijken.

Deze visie kan worden samengevat als: gezin, natie en God. Niet voor niets staat *Project 2025* vol met beleidsvoorstellen die de rol van het traditionele kerngezin bewaken (dus tegen lhbti-rechten en abortus) en het witte en christelijke karakter van de Amerikaanse bevolking proberen te beschermen (dus tegen immigratie en de scheiding van kerk en staat).

In deze conservatieve visie is een emancipatiebeweging die zich sinds de jaren zestig heeft ingezet een grote vergissing. Daarom is er in deze visie geen plaats voor de verworvenheden die daaruit voortkwamen: gelijke rechten voor vrouwen, minderheden en migranten.

Het verklaart ook waarom een juridische omwenteling van het Amerikaanse rechtssysteem zo cruciaal is voor de architecten van *Project 2025*. Deze grondrechten worden door het hooggerechtshof gewaarborgd en kunnen niet zomaar door een politieke meerderheid aan de kant worden geschoven. Ze

verankeren hun conservatieve samenleving niet door een grondwetswijziging, maar door het hele federale rechtssysteem van koers te laten veranderen.

De conservatieve lobby doet er daarom alles aan om een conservatieve interpretatie van de Amerikaanse grondwet werkelijkheid te maken. Gesteund door grote donateurs uit het Amerikaanse bedrijfsleven probeert deze lobby de benoeming van federale rechters te beïnvloeden. ▼ Onder het motto '*personnel is policy*', selecteren zij kandidaat-rechters op het federale niveau die hun conservatieve wereldbeeld delen en daar een juridische vorm aan geven.

Het gaat dan specifiek om rechters die het originalisme aanhangen. ▼ Volgens deze juridische theorie moeten de bepalingen uit de Amerikaanse grondwet worden uitgelegd zoals ze bedoeld waren op het moment dat de grondwet in 1789 tot stand kwam. Dat wil zeggen: in een tijd waarin slavernij nog niet verboden was, vrouwen geen rechten hadden en een kleine groep rijke, witte mannen alles voor het zeggen had.

En deze conservatieve juridische lobby boekt grote successen. * Voordat hij in 2016 tot president verkozen werd, beloofde Trump rechters aan het Amerikaanse hooggerechtshof te benoemen van een lijst met namen die door de Federalist Society was samengesteld. Alle kandidaten op deze lijst deelden een sterk conservatief en christelijk wereldbeeld. * Deze belofte kwam Trump na toen hij eenmaal in de positie was om wel drie nieuwe Supreme Court Justices te benoemen. Daardoor zijn nu zes van de negen rechters aan het hooggerechtshof door een Republikeinse

president benoemd en is een conservatieve *super majority* ontstaan.

De huidige rechters van het Amerikaanse hoogerechtshof. De rechters in de blauwe cirkels zijn benoemd door een Democratische president, de rechters in de rode cirkels door een Republikeinse president.

De gevolgen van de conservatieve greep op het hoogerechtshof worden inmiddels steeds zichtbaarder. Consequent doet het hoogerechtshof uitspraken die de democratie uithollen * en Republikeinse belangen behartigen. ▼

Het toppunt kwam in 2022 in de zogeheten Dobbs-uitspraak, waarin het Supreme Court het grondwettelijke recht op abortus afschafte. Hiermee verwierp het hof expliciet het precedent *Roe v. Wade*, waarin dit recht grondwettelijk werd gewaarborgd.

En toen won Trump opnieuw de verkiezingen.

Gerechtelijke uitspraken in de schaduw

De rechters die Trump in de eerste termijn van zijn presidentschap benoemde, zorgen er nu voor dat zijn regering bijna ongehinderd haar gang kan gaan. Tot dusver gaven federale rechters op het niveau net onder het hooggerechtshof de regering-Trump in 92 procent van de rechtszaken tegen de regering gelijk, terwijl rechters die door andere Republikeinse presidenten benoemd werden dat maar in 68 procent van de gevallen deden (Democratische rechters deden dat maar in 27 procent van de gevallen). *

Met name de rol van het hooggerechtshof springt in het oog. Politicoloog Adam Bonica becijferde dat federale rechters van de zogeheten district courts – op weer een niveau lager – de regering van Trump in meer dan 90 procent van de zaken terugfluiten, terwijl het hooggerechtshof de regering vervolgens in 90 procent van de gevallen in het gelijk stelt. *

Het probleem is niet alleen dat het hooggerechtshof de regering van Trump consequent bevoordeelt, maar ook *hoe* het hof dit doet.

Trump zoekt namelijk maximaal de grenzen van de wet op en het hooggerechtshof gaat daarin mee. Zijn regering maakt veelvuldig gebruik van een noodprocedure om uitspraken van lagere rechters tijdelijk buiten werking te stellen. In recente crisissituaties, zoals de pandemie, gebruikten eerdere regeringen deze noodprocedure

ook, om te voorkomen dat juridische procedures een effectief en tijdig overheidsoptreden zouden belemmeren.

Dit gebeurde met hoge uitzondering, waarbij als algemene regel gold dat het hoogerechtshof een lagere rechter alleen terugfloot als er een reëel risico bestond op ‘onherstelbare schade’.

Sinds Trump weer aan de macht is, stelt het hoogerechtshof echter dat *iedere* beperking op de beleidsagenda van de president *per definitie* tot onherstelbare schade leidt. Dus krijgt de regering vrijwel altijd haar zin, ook als dit totaal tegen de regels in is. En hierdoor wordt de noodprocedure voor de regering steeds aantrekkelijker als middel om haar conservatieve beleidsagenda te verwezenlijken. *

De cijfers spreken voor zich. Over een periode van zestien jaar vroegen de regering van George W. Bush en Barack Obama acht keer een noodprocedure aan. Sinds Trump weer aan de macht is, heeft zijn regering al minstens 32 noodaanvragen ingediend, waarvan het hof het overgrote deel heeft toegekend. *

Deze procedure is gericht op snelheid in plaats van zorgvuldigheid en kan daarom makkelijk misbruikt worden. In tegenstelling tot bij een normale rechtszaak, vindt er geen openbare zitting plaats, kunnen de partijen hun standpunt niet inhoudelijk uitleggen en wordt het besluit van het hoogerechtshof niet of nauwelijks toegelicht. Bovendien worden de beslissingen niet ondertekend, dus vaak is niet duidelijk hoe de rechters precies gestemd hebben.

Om al deze redenen spreken rechtsgeleerden over het zogeheten *shadow docket* (schaduwrol): de besluiten van het hof worden letterlijk buiten het zicht genomen. ▼

Een goed voorbeeld is de beslissing van het hooggerechtshof in *Noem v Perdomo*, waarin het hof een uitspraak van een lagere rechter uit Californië opschortte. Deze lagere rechter had de immigratiedienst ICE verboden om personen aan te houden op basis van hun etniciteit of het feit dat ze Spaans spreken. Door deze uitspraak buiten werking te stellen, gaf het hooggerechtshof dus groen licht aan ICE om etnisch te profileren.

Volgens de meeste juridisch experts is het handelen van ICE duidelijk in strijd met de grondwet. Toch weet niemand waarom het hooggerechtshof toch tot een ander oordeel kwam, want de conservatieve meerderheid heeft haar beslissing op geen enkele wijze juridisch onderbouwd.

In de uiteindelijke bodemprocedure zal het hof een dergelijke onderbouwing wel moeten geven. Theoretisch kan een meerderheid van de rechters dan alsnog besluiten dat het etnisch profileren van ICE wél in strijd is met de grondwet. Maar tot die tijd kan de regering ongehinderd haar gang gaan.

Door middel van het shadow docket creëert het hooggerechtshof een juridisch vacuüm waar de regering van Trump dankbaar van profiteert. Zelfs als de regering-Trump uiteindelijk ongelijk zou krijgen, dan nog kunnen de gevolgen van de shadow docket-besluiten in veel gevallen niet meer ongedaan gemaakt worden. Het ministerie van Onderwijs functioneert niet meer, trans

personen zijn al uit het leger ontslagen, migranten zijn reeds gedeporteerd en ondernemers hebben zich al aangepast aan de tarievenoorlog die Trump heeft ontketend.

Niet voor niets leidt het gebruik van het shadow docket tot steeds meer kritiek. * Zoals Elena Kagan, een van de progressieve rechters in het hooggerechtshof, stelt: de manier waarop de conservatieve meerderheid het shadow docket gebruikt 'is onredelijk, inconsistent en niet te verdedigen'. *

Nederlagen voor Trump?

Het aankomend jaar zal het hooggerechtshof veel belangrijke uitspraken doen. Het lijkt er nu op dat het hof in een aantal gevallen ook tegen de regering-Trump zal stemmen. Zo zal het waarschijnlijk besluiten dat Trump niet zelf handelstarieven kan instellen en niet zomaar de bestuursleden van de Federal Reserve (de Amerikaanse centrale bank) mag ontslaan. * Maar dat zou de uitzondering zijn, niet de regel. Het overgrote deel van de zaken zal, zo verwachten experts, in het voordeel van de president uitpakken.

Concreet betekent dit dat de juridische beperkingen op de financiering van politieke campagnes verder uitgekleeft worden, * (stem)rechten van minderheden nog meer in het gedrang komen * en de macht van de president steeds minder juridisch begrensd wordt. *

De gevolgen van deze ontwikkelingen zullen nog lang zichtbaar blijven. De ambtstermijn van Trump is vier jaar, ▼ maar de

conservatieve rechters aan het hooggerechtshof zijn voor het leven benoemd.

Meer lezen & luisteren?

Het Hooggerechtshof is het nieuwste slagveld in de strijd om de Amerikaanse democratie

Zo doe je het: een democratie omvormen tot totalitaire staat

Het lot van Obama's zorgwet ligt in handen van politici in toga

---

de
Correspondent

decorrespondent.nl

Je las de printversie van dit verhaal. Voor het volledige artikel met links, infocards, eventuele videos en ledenbijdragen, ga naar

<https://decorrespondent.nl/16700/trumps-machtsgreep-mede-mogelijk-gemaakt-door-het-hooggerechtshof/e33315ae-bcd3-0a62-1668-2ace3674c7ed>

De Correspondent is een dagelijks, advertentievrij medium met als belangrijkste doelstelling om de wereld van meer context te voorzien. Door het nieuws in een breder perspectief of in een ander licht te plaatsen, willen wij het begrip 'actualiteit' herdefiniëren: niet om je aandacht te trekken, maar om je inzicht te bieden in hoe de wereld werkt.

Alle verhalen lezen? Dat kan voor € 10,50 per maand op <https://decorrespondent.nl>